

Nr 28

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning, m. m., jämte motioner i ämnet.

I en den 24 februari 1967 dagtecknad proposition, nr 46, vilken hänvisats till bankoutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av ett protokollet bilagt utdrag av statsrådsprotokollet för samma dag föreslagit riksdagen att

dels antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning;

dels medge, att riksbanken för tiden den 1 juli 1967—den 30 juni 1968 fritas från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att före utgången av denna tid återuppta inlösningen av bankens sedlar om förhållandena ger anledning till detta.

Det förslag i fråga om riksbankens sedelutgivningsrätt som framlägges i propositionen innebär att särskilda bestämmelser om undantag från riksbankslagens föreskrifter härom skall gälla även för tiden den 1 juli 1967—den 30 juni 1968. Maximibeloppet för sedelutgivningsrätten föreslås höjt från 9 900 till 10 500 miljoner kronor.

Det i propositionen framlagda *lagförslaget* är av följande lydelse:

Förslag

till

Lag

med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning

Härigenom förordnas, att under tiden den 1 juli 1967—den 30 juni 1968 följande särskilda bestämmelser skall gälla i stället för bestämmelserna i 9 § och 11 § första stycket lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank¹.

1 §.

Riksbanken får utge sedlar till ett belopp av högst tiotusenfemhundra miljoner kronor.

¹ Senaste lag i ämnet se 1966: 128.

2 §.

Under tid då riksdagen ej håller session äger Konungen på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter hörande av fullmäktige i riksgäldskontoret medge riksbanken att utge sedlar till ett belopp av ytterligare högst sjuhundra miljoner kronor, om det är nödvändigt med hänsyn till utomordentliga omständigheter. Blir sådant medgivande icke godkänt av riksdagen inom tjugo dagar från början av nästa session, upphör medgivandet att gälla vid utgången av nämnda tid.

3 §.

Som riksbankens metalliska kassa räknas allt guldmynt och omyntat guld som tillhör riksbanken.

Beträffande motiveringen för de framlagda förslagen får utskottet hänvisa till propositionen.

Till utskottet har även hänvisats de i anledning av propositionen väckta likalydande motionerna nr 720 i första kammaren av herrar *Åkerlund* och *Enarsson* samt nr 900 i andra kammaren av herrar *Carlshamre* och *Nordgren*, vari hemställts, att riksdagen måtte

1. bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 46, dock med den ändringen att riksbanken må utgiva sedlar till ett belopp av högst 10 300 miljoner kronor, samt

2. uttala, att riksbankens metalliska kassa bör förstärkas med lägst 300 miljoner kronor under år 1967.

Beträffande motiveringen för sistnämnda hemställan hänvisas, i den mån redogörelse därför ej lämnas i det följande, till motionen I: 720.

Motionerna

I motionerna framhålles att sedelomloppet under första halvåret 1966 hölls tillbaka men därefter snabbt höjdes under andra halvåret. Bankofullmäktige frångick härmed, säger motionärerna, den tidigare restriktiva likviditetspolitiken. De krav som rests på ökad likviditet för att möjliggöra ökad kreditillgång anses uppenbarligen ha påverkat fullmäktiges inställning i fråga om höjning av maximibeloppet för sedelutgivningen. Till fromma för penningvärdets upprätthållande och stabiliteten i samhälls-ekonomi önskar motionärerna en restriktivare likviditetspolitik och förordar därför en lägre ökning av sedelutgivningsrätten.

Beträffande inlösen av sedlar med guld anföres att förutsättningarna för en sådan är ringa om riksbanken såsom nu är fallet har endast 10 procent av sedelutgivningen täckt av guld. Säkerhets- och likviditetsskäl samt önskemålet om ökad handels- och valutapolitisk rörelsefrihet för vårt

land anses påkalla en förstärkning av guldkassan, varvid riktpunkten bör vara att riksbankens samlade valutatillgångar på längre sikt fördelas med ungefär lika delar på guld och valutor.

Utskottet

Riksbankens rätt att utge sedlar regleras sedan år 1939 genom provisorisk lagstiftning, som trätt i stället för riksbankslagens motsvarande stadganden. Beslut om förlängning av den provisoriska lagstiftningen har träffats årligen. I propositionen föreslås att den nu gällande lagstiftningen — som utgår den 30 juni 1967 — skall bli förlängd ett år. Utskottet har ingen erinran häremot.

I sina utlåtanden om sedelutgivningsrätten har utskottet under en följd av år framhållit angelägenheten av att en permanent reglering av denna rätt kommer till stånd. Inom riksbanken påbörjades redan på 1950-talet en allmän översyn av den nuvarande riksbankslagen. Detta arbete hade år 1957 fortskridit så långt att förslag till ny riksbankslag förklarades kunna färdigställas före det årets utgång. Något sådant förslag har emellertid ännu icke framlagts. Utskottet finner skäl att ånyo understryka vikten av att fullmäktige eftersträvar att utan onödigt dröjsmål fullfölja arbetet på den nya riksbankslagen.

I propositionen föreslås att maximibeloppet för sedelutgivningen skall höjas från nuvarande 9,9 till 10,5 miljarder kronor. Detta förslag grundas på en beräkning av den utelöpande sedelmängdens väntade ökning och på önskemålet att behålla ett tillräckligt reservutrymme för ändrade betalnings- och kassahållningsvanor. I de föreliggande motionerna föreslås att höjningen av maximibeloppet skall begränsas från 600 till 400 miljoner kronor i syfte att en stramare penningpolitik härigenom skall framtingas. Utskottet vill gentemot motionärerna framhålla att förändringarna i den utelöpande sedelmängden är en följd av den allmänna omsättningsens krav och icke kan anses spela den aktiva roll i penningpolitiskt hänseende som i motionen tillskrives dem. Motionärernas antydning att bakom bankofullmäktiges framställning i fråga om sedelutgivningsrätten skulle kunna skönjas ambitionen att ge utrymme åt en större kreditgivning än som från stabiliseringssynpunkt är önskvärt tar utskottet bestämt avstånd ifrån. Utskottet ansluter sig till bankofullmäktiges och departementschefens bedömning och tillstyrker alltså propositionen även i vad den avser maximeringen av sedelutgivningen.

Motionärerna föreslår även att riksdagen skall göra ett uttalande av innebörd att riksbanken skall utöka sitt guldinnehav. Liksom tidigare, då ett sådant förslag framförts (jfr BoU:s utl. 1966: 24), vill utskottet erinra om att en ändring av relationen mellan riksbankens guldbehållning och

dess utländska tillgångar endast på längre sikt kan bli av betydelse för ställningstagandet till frågan om sedelutgivningsrättens reglering. Något starkare samband mellan propositionens förslag om vad som skall gälla beträffande denna reglering under det instundande budgetåret och motionärernas förslag om en viss utökning av riksbankens guldinnehav kan inte sägas föreligga. Utskottet har vid sin nyligen verkställda och för riksdagen i utskottets utlåtande nr 6 redovisade granskning av riksbankens styrelse och förvaltning inte funnit anledning till uttalande beträffande relationen mellan de angivna tillgångarna i riksbankens utgående balansräkning för år 1966. Även mot bakgrund av pågående diskussioner om utformningen av det internationella betalningssystemet anser utskottet icke skäl föreligga för riksdagen att nu genom direktiv till bankofullmäktige påkalla en omprövning av riksbankens politik beträffande placering av bankens tillgångar.

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet,
att riksdagen måtte

1. med avslag på motionerna I: 720 och II: 900, såvitt nu är i fråga, antaga det genom propositionen nr 46 framlagda förslaget till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning;

2. med bifall i övrigt till nämnda proposition medgiva, att riksbanken för tiden den 1 juli 1967—den 30 juni 1968 fritas från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att före utgången av denna tid återuppta inlösningen av bankens sedlar om förhållandena ger anledning till detta;

3. besluta, att motionerna I: 720 och II: 900 i övrigt icke skall föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 april 1967

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ståhle, Åke Larsson, Palm, Åkerlund, Hilding, Lundin, Nils Theodor Larsson och Lundberg;

från andra kammaren: herr Regnéll, fru Renström-Ingenäs, herrar Berglund, Franzén i Motala, Börjesson i Glömminge*, Larsson i Umeå, Ekström i Iggesund och Fridolfsson i Rödeby.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar Åkerlund och Lundberg, vilka ansett att utskottets yttrande fr. o. m. det stycke som börjar med orden »I propositionen föreslås» samt punkterna 1 och 3 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»I propositionen föreslås att maximibeloppet för sedelutgivningen höjes med ytterligare 600 miljoner kronor mot 200 miljoner kronor under innevarande budgetår. Med hänsyn till angelägenheten av att upprätthålla restriktivitet i tillskapandet av likvida medel vill utskottet förorda, att höjningen av sedelutgivningsrätten begränsas till 400 miljoner kronor.

I samband med sin prövning av frågan om fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa sedlar med guld har utskottet haft anledning att överväga sammansättningen av riksbankens guld- och valutatillgångar. Enligt utskottets mening ger fördelningen mellan guld och valutor anledning till erinringar. Riksbankens guldinnehav framstår som ogynnsamt lågt. En ökad handels- och valutapolitisk rörelsefrihet för vårt land torde erfordra en förstärkning av guldkassan på sådant sätt att riksbankens samlade utlandstillgångar fördelas med ungefär lika delar på guld och valutor. Av hänsyn till andra länders guldpolitik bör uppbyggnaden av guldbehållningen dock ske i moderat takt, varför utskottet förordar att guld för ett belopp av lägst 300 miljoner kronor inköpes av riksbanken under år 1967.

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet,
att riksdagen måtte

1. med bifall till motionerna I: 720 och II: 900, såvitt nu är i fråga, antaga det genom propositionen nr 46 framlagda förslaget till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning, dock med följande lydelse av

1 §.

Riksbanken får utge sedlar till ett belopp av högst tiotusentrehundra miljoner kronor.

3. i skrivelse till fullmäktige i riksbanken uttala, att riksbankens metalliska kassa bör förstärkas med lägst 300 miljoner kronor under år 1967.»